

działania te były nośnikiem. Opisane przykłady są źródłem wiedzy na temat możliwości innowacji i twórczości w pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz stanowią bogactwo wzorów, z których można czerpać projektując swoją pracę pedagogiczną.

W rozdziale VII przedstawione zostały wybrane osiągnięcia edukacyjne uczniów i ocena przez absolwentów stworzonych szans edukacyjnych. Lektura tego rozdziału pokazuje, że podejmowane z dużym zapałem przez nauczycieli i uczniów różnorodne inicjatywy (opisane w poprzednich rozdziałach) przekładają się na wysokie wyniki osiągane przez uczniów w testach gimnazjalnych oraz konkursach i olimpiadach przedmiotowych. Zawarte w ostatnim podrozdziale wypowiedzi absolwentów szkół gimnazjalnych, zrzeszonych w TGPzMMiW, są potwierdzeniem, że zaangażowanie dyrektorów, nauczycieli, wzajemna między nimi wymiana doświadczeń, poszerzanie oferty edukacyjnej skierowanej do uczniów, troska o ich integralny rozwój w istotny sposób wywarły pozytywny wpływ na młodzież, na ich dalsze drogi i wybory życiowe.

Z racji tematyki i sposobu prezentacji podjętych zagadnień książka ta jest skierowana do szerokiego kręgu odbiorców. Jest interesującym źródłem wiedzy na temat badań w działaniu, aksjologicznych podstaw edukacji szkolnej, różnych ciekawych form pracy dydaktyczno-wychowawczej, w tym pracy metodą projektów, co z pewnością zainteresuje czytelnika zajmującego się pedagogiką szkolną oraz dydaktyką. Jest także bogatym źródłem interesujących, sprawdzonych, konkretnych działań zwiększających efektywność pracy pedagogicznej, które mogą stać się inspiracją dla dyrektorów szkół, nauczycieli praktyków oraz studentów planujących pracę w szkole.

Beata Komorowska

Katedra Dydaktyki i Edukacji Szkolnej KUL

Janina U s z y ń s k a - J a m r o c, Andrzej C i c h o c k i (red.),
Edukacja elementarna w teorii i praktyce, Białystok: Trans Humana
2012, ss. 294.

Edukacja młodszych dzieci w szkole i przedszkolu od dawna jest tematem wielu debat publicznych, spotkań naukowych i publikacji książkowych. Książka pod redakcją Janiny Uszyńskiej-Jamroc i Andrzeja Cichockiego zatytułowana *Edukacja elementarna w teorii i praktyce* wpisuje się w nurt rozważań nad obrazem codziennej rzeczywistości, tworzonej przez nauczycieli w szkole i przedszkolu, a rzeczywistymi potrzebami wychowanków.

Publikacja zawiera jedenaście tekstów nauczycieli akademickich z Uniwersytetu w Białymstoku, które dotyczą rozważań teoretycznych, wyników badań naukowych prowadzonych w obrębie edukacji elementarnej i wskazówek metodycznych dla nauczycieli pracujących z wychowankiem w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym.

W tematykę publikacji wprowadza tekst Andrzeja Cichockiego, w którym Autor, analizując raporty Eurydice (*Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*) na temat jakości podejść pedagogicznych, treści programów nauczania, jakości aspektów strukturalnych, całościowych koncepcji systemów, podaje główne założenia polityki oświatowej realizowane w Europie. Zdaniem Autora w Europie można wyróżniać trzy najważniejsze modele wczesnej edukacji. Pierwsza strategia ukierunkowana jest na dziecko i zakłada prowadzenie edukacji w formie zinstytucjonalizowanej opartej na fachowym przygotowaniu nauczycieli, druga polega na koncentracji na dziecku i zajęciach prowadzonych w domu rodzinnym, a trzecia opiera się na wsparciu rodziców oraz prowadzeniu dla nich szeregu zajęć dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb rodzin. W programach edukacyjnych skierowanych na aktywność dziecka można dostrzec, zdaniem Autora, dwa podejścia: jedno ukierunkowane jest na podmiotowość dziecka z koncentracją na wspieraniu jego całej osoby, a drugie na koncentracji na nauczycielu i przekazywaniu przez niego wiedzy. Drugi tekst Andrzeja Cichockiego „Priorytety edukacji i kompetencje organizacyjne ich realizatorów” prezentuje kompetencje nauczycieli w zależności od przyjętych czterech modeli: nauczyciela – adaptacyjnego technika, refleksyjnego praktyka, transformatywnego intelektualisty i nauczyciela dialogującego. Tekst również prezentuje cechy korzystnego klimatu społecznego klasy szkolnej (sposób planowania zajęć i ich prowadzenia, dyscyplinowanie, ocenianie i ewaluowanie pracy wychowanków) oraz kompetencje organizacyjne i komunikacyjne nauczycieli do tworzenia pozytywnego klimatu. Janina Uszyńska-Jamroc w opracowaniu pt. „Reggio Emilia – alternatywny model wczesnej edukacji” przybliży historię podejścia Reggio Emilia, obraz dziecka, podstawy teoretyczne modelu edukacji przedszkolnej, rolę rodziców, społeczności lokalnej i nauczyciela oraz program i metody pracy. Publikację wzbogacają zdjęcia ukazujące środowisko fizyczne „trzeci nauczyciel” przygotowane przez nauczyciela w celu umożliwienia dziecku konstruowania wiedzy. Czytelnik tekstu może również dowiedzieć się o wykorzystaniu metody projektów w podejściu Reggio.

Jolanta Szada-Borzyszkowska w tekście „Burza nad sześciolatkiem” przeanalizowała główne założenia reformy oświatowej związane z obniżeniem wieku szkolnego i problemy związane z pojawieniem się dwóch roczników uczniów (sześciolletnich i siedmioletnich) w klasie szkolnej. W tekście zawarte są wyniki empirycznych badań opinii rodziców na temat obniżenia wieku nauki w szkole, trudności z przystosowaniem się dzieci do nowych obowiązków i podejmowanych przez szkołę działań w celu adaptacji uczniów do klasy pierwszej. Tekst Anny Kienig jest sprawozdaniem z badań empirycznych, których celem było określenie umiejętności emocjonalnych i społecznych decydujących o prawidłowym funkcjonowaniu dzieci sześciolletnich w klasie pierwszej. Badania wskazują na dobre funkcjonowanie społeczne i emocjonalne dzieci sześciolletnich w klasie pierwszej szkoły podstawowej.

Wyniki są spójne z danymi uzyskanymi w ogólnopolskich badaniach prowadzonych przez A. Kopik w 2007 r. i powinny zainteresować praktyków edukacyjnych oraz rodziców sześciolatków, którzy mają wpływ na rozwój umiejętności społecznych wychowanków. Elżbieta Jaszczyszyn w tekście pt. „Dziecięca gotowość do czytania – podstawy teoretyczne i metodyczne” przybliży czytelnikowi pojęcie gotowości do czytania w aspekcie technicznym i poznawczym. Następnie profesjonalnie analizuje umiejętności fonologiczne (operowanie sylabami, elementami śródsylabowymi i fonemami) dzieci oraz podaje przykładowe ćwiczenia ogólnorozwojowe przygotowujące wychowanków do umiejętności czytania. Ćwiczenia są związane z pamięcią sekwencyjną i symultaniczną, myśleniem przyczynowo-skutkowym i umiejętnością przeprowadzania klasyfikacji.

Drugą część książki, związaną z problemami edukacyjnymi uczniów w klasach I-III, rozpoczyna tekst Małgorzaty Głoskowskiej-Sałdatow pt. „Motywacja do nauki a samoocena uczniów klas trzecich”. Autorka, wykorzystując teorię Deciego i Ryana, podjęła się analizy związku motywacji uczniów klas trzecich do nauki z ich samooceną. Z tekstu Czytelnik może dowiedzieć się jak funkcjonują osoby o niskiej, umiarkowanej i wysokiej samoocenie. Zaprezentowane wyniki badań empirycznych ilustrują poziom samooceny badanych uczniów i rodzaj ich motywacji do nauki w szkole. Zofia Redlarska i Emilia Jakubowska prezentują wartości baśni w edukacji małego dziecka. Skupiają się głównie na dziecięcej potrzebie cudowności, przygody i „tajemnicy czasu”. Barbara Dudel przedstawia strategie prowadzenia lekcji matematyki stosowane przez nauczycieli w klasach początkowych. Autorka przygląda się trzem strategiom: dydaktycznej opartej na wykładzie; pytań nauczyciela opierających się na faktach i strategii dialogicznej, w której ważne są pytania wychowawcy skłaniające ucznia do myślenia i dyskusji. Analiza jakościowa wybranych lekcji matematyki, przedstawiona przez Autorkę, zachęca Czytelnika do głębszego przeanalizowania zachowania się nauczycieli oraz ich stosunku do uczniów zdolnych matematycznie. Metodyczny tekst Katarzyny Nadachewicz opisuje treści podstawy programowej klas I-III w zakresie kształtowania sprawności fizycznej uczniów i zalecane sposoby realizacji. Autorka prezentuje wykorzystanie pilek „Edubal” w pracy nauczyciela kształcenia zintegrowanego i zmodyfikowany zestaw ćwiczeń metodą ruchu rozwijającego V. Sherborne. Publikację zamyka artykuł Andrzeja Cichockiego na temat roli studiów podyplomowych w przebudowie praktyki oświatowej i znaczenia edukacji ustawicznej w pracy nauczyciela.

Książka *Edukacja elementarna w teorii i praktyce* zachęca Czytelnika, którym może być refleksyjny praktyk, doradca metodyczny, rodzic, student, do przemyśleń nad szeregiem problemów związanych z pracą nauczyciela szkoły i przedszkola. Prezentowane teksty są namysłem autorów nad wybranymi obszarami edukacji dziecka i stanowią głos w dyskusji nad jakością edukacji elementarnej w polskim systemie oświatowym.

Jolanta Andrzejewska
Instytut Pedagogiki UMCS